

Ολυμπία Βρακοπούλου, «Εισαγωγή»

(για το έργο *Χρονικό του μοναστηριού του Αγίου Θεοδώρου Κυθήρων* του Μοναχού Χειλά)

Το *Χρονικό του μοναστηριού του Αγίου Θεοδώρου Κυθήρων* γράφτηκε τον 15ο αιώνα (1457) από τον μοναχό Χειλά. Πρόκειται για μια έκθεση που απευθύνει ο μοναχός στους τοπικούς άρχοντες, καταγράφοντας την ιστορία του μοναστηριού του Αγίου Θεοδώρου. Παράλληλα, το κείμενο αποτελεί και ένα σύντομο πεζό τοπικό χρονικό με πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία, γραμμένο «σε πρώτο πρόσωπο και σε αρκετά λόγια γλώσσα» (Κεχαγιόγλου 2003, 59), από την οποία δεν λείπουν ωστόσο οι τοπικοί ιδιοματισμοί και κάποια, σποραδικά ιταλικά δάνεια (Μαλτέζου 1989, 17-18). Παραδίδεται σε ένα ακέφαλο και κολοβό δεκαεξασέλιδο χειρόγραφο της Μαρκιανής Βιβλιοθήκης της Βενετίας και έχει γνωρίσει δύο εκδόσεις, αμφότερες τον 19ο αιώνα, από δύο σημαντικούς μεσαιωνοδίφες, τον Ιωάννη Βελούδη (1868) και τον Γερμανό Carl Hopf (1873), από την έκδοση του οποίου αντλούνται τα ανθολογούμενα αποσπάσματα.

Η αφήγηση του Χειλά ξεκινάει από τον 14ο αιώνα, με την παραχώρηση του μοναστηριού στον παπά Νοταρά, που εγκαταστάθηκε εκεί μαζί και με την οικογένειά του. Οι απόγονοί του καταπάτησαν τη γη, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να εγκατασταθούν εκεί μοναχοί. Αργότερα μεταβαίνουν στην περιοχή οι πρόγονοι του συγγραφέα, οι οποίοι και αρχίζουν να καλλιεργούν το μοναστήρι, αλλά καταφθάνει απεσταλμένος των απογόνων των αρχόντων του νησιού, που βρίσκονται τώρα στην Κρήτη, ζητώντας φόρο. Όταν ο θείος του συγγραφέα γίνεται ηγούμενος του μοναστηριού, καλεί τους απογόνους του παπά Νοταρά, από τους οποίους ο δισέγγονός του, ιερέας και ο ίδιος, αναλαμβάνει τη διαχείριση των κτημάτων και της περιουσίας της μονής και, επιπλέον, καλεί την ευρύτερη οικογένειά του εκεί που προσεταιρίζεται αναιδώς την περιοχή. Μετά τον θάνατο του Νοταρά, ο μοναχός Χειλάς επιθυμεί να μονάσει μαζί με άλλους μοναχούς στο μέρος, αλλά εμφανίζονται κάποιες γυναίκες ως ιδιοκτήτριες των κτημάτων και ισχυρίζονται ότι τους ανήκουν ως προικώα. Ο συγγραφέας, λοιπόν, με αυτήν την αναφορά ζητά μια λύση από τους άρχοντες.

Από το κείμενο προκύπτει ότι ο Χειλάς όχι μόνο ήταν εγγράμματος, αλλά και ότι διέθετε αξιόλογη καλλιέργεια και μόρφωση, ενώ χειριζόταν με άνεση τον λόγο (Μαλτέζου

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ, MIS:296442 Π 4.3.7: «Πρόσθετο ψηφιακό υλικό για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας: Ψηφιοποίηση Αρχείου Γεωργακά.»

Ολυμπία Βρακοπούλου, «Εισαγωγή»

(για το έργο *Χρονικό του μοναστηριού του Αγίου Θεοδώρου Κυθήρων*)

1989, 15-25). Επιπλέον, στο κείμενο περιέχονται πληροφορίες για την τοπική ιστορία, την κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού του νησιού, τη μοναστική ζωή και την καθημερινότητά της, αλλά και την ιδεολογία του ίδιου του συγγραφέα σε μια περίοδο της ελληνικής ιστορίας που χαρακτηρίζεται ως «σκοτεινή», λόγω της έλλειψης στοιχείων. Ιδιαίτερα το γεγονός ότι τα Κύθηρα βρίσκονται υπό βενετική κατοχή κατά τη συγγραφή του *Χρονικού*, καθιστά πολύ σημαντικές τις πληροφορίες αναφορικά με τις σχέσεις του τοπικού πληθυσμού με τους βενετούς κυβερνήτες, αλλά και την αντιμετώπιση της απώλειας της Κωνσταντινούπολης.

Όπως φαίνεται, οι κάτοικοι των Κυθήρων της εποχής διαχωρίζουν το λατινικό στοιχείο από το ντόπιο ελληνικό (Μαλτέζου 1989, 19), εντούτοις δεν υπάρχει κάποια αντίδραση ή έστω αναφορά στο πρόσφατο σχετικά γεγονός της άλωσης της Κωνσταντινούπολης, πράγμα το οποίο μάλλον οφείλεται στο γεγονός ότι δεν επηρεάστηκε ιδιαίτερα η καθημερινότητά τους, εφόσον για δύο αιώνες βρίσκονταν υπό τη διοίκηση των Βενετών τους οποίους θεωρούν εγγύηση σταθερότητας. Η Μαλτέζου αναφέρει ότι ένα μεγάλο ποσοστό τού υπό βενετικής κατοχής πληθυσμού συμμεριζόταν αυτήν την άποψη – κυρίως αυτοί που δεν είχαν υποστεί θηριωδίες από τους Λατίνους. Γενικά, ο Χειλάς εκφράζει στο έργο του φιλοβενετικά αισθήματα («επεσκέπαστο ημάς ο Θεός [...] και εξανέτειλεν η υπέρλαμπρος Αυθεντία ημών, η θεοφρούρητος, το Κομμούνιον λέγω της Βενετίας») και αντιμετωπίζει τη Βενετία ως το πιο κατάλληλο χριστιανικό κράτος, ικανό να σταθεί απέναντι στους Οθωμανούς και να υπερασπιστεί τη χριστιανοσύνη (Μαλτέζου 1989, 22-23).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Κεχαγιόγλου 2003

Γιώργος Κεχαγιόγλου (επιμ.), *Πεζογραφική ανθολογία. Αφηγηματικός γραπτός νεοελληνικός λόγος. Βιβλίο πρώτο: Από τα τέλη του Βυζαντίου ως τη Γαλλική Επανάσταση*, ΑΠΘ, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), Θεσσαλονίκη 2003, σ. 59-63.

Μαλτέζου 1989

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ, MIS:296442 Π 4.3.7: «Πρόσθετο ψηφιακό υλικό για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας: Ψηφιοποίηση Αρχείου Γεωργακά.»

Ολυμπία Βρακοπούλου, «Εισαγωγή»

(για το έργο *Χρονικό του μοναστηριού του Αγίου Θεοδώρου Κυθήρων*)

Χρύσα Α. Μαλτέζου, «Το χρονικό του Χειλά. Κοινωνικά και ιδεολογικά προβλήματα στα Κύθηρα τον 15ο αιώνα», *Βυζαντινά Σύμμεικτα* 8 (1989), σ. 15-25.